73ste Jaargang — Nr 20.

Zaterdag 21 Mei 1927

AANKONDIGINGEN.
Prijs per regel .....fr. 1.00
Tusschen Allerlei- in Provincie nieuws .....fr. 2.00
Vonnissen en doodsberichten .....fr. 3.00

Kleine Aankondigingen :
van 1 tot 4 regels .....fr. 2.50
Elke regel meer ..... fr 0.25
Voor meer dan één insasching prijs volgens akkoord

Alle aankondigingen en mededeelingen moeten ons toekomen voor Donderdag middag.

DE POSTRIJDER

DER PROVINCIE LIMBURG

WEEKBLAD VERSCHIJNENDE ELKEN ZATERDAG.

BUREEL EN REDACTIE :
Drukkerij COLLEE
— (Naaml. Maatsch.) —
TONGEREN
Postcheks rekening n. 84855.
Telefoon 12

Abonnementprijs : fr. 12.50 per jaar.
vooraf betaalbaar.
25 centiemen het nummer.

Alle toezendingen van geld, brieven en aankondigingen, moeten franco gedaan worden aan den uitgever.

TONGEREN, 21 MEI 1927.

Ons nieuw Mengelwerk.

Vandaag eindigen wij de beschrijving der **Veldslagen van Rocour en Lawfeld,** door wijle den Heer Jos. Libot, in leven kantonale schoolopziener te Tongeren. Gelijk al de werken van dezen betreurden schrijver, is ook deze korte verhandeling zeer in den smaak onzer lezers gevallen, en velen hunner hebben er ons hunne voldoening over uitgedrukt.

Aanstaande week beginnen wij een nieuw mengelwerk, waarop wij de aandacht inroepen van al onze lezers en lezeressen. Het draagt voor titel

HET KASTEEL DER AFGRONDEN

en is een boeiend en hartroerend roman dat eenieders belangstelling zal opwekken en door allen met aandacht zal gevolgd worden.

DE ARBEID.

Helder schaatst het oog van het kind, wanneer zijn moeder hem van het paradijs vertelt. Het is een schoone groote hoeve. Overal is het even verrukkelijk en prachtig. De boomen bloeien gelijk in de lente en hangen letterlijk vol vruchten als in de herfst. De schoonste en kleurigste bloemen spruiten uit den grond op. Onder de vele verschijnselen al dat die er gevonden worden, is er geen enkel wild dier, geen roofdier, zooals die er zijn ; zij zijn allen vriendzaam en lief. En te midden van al dien vrede en die heerlijkheid staat de mensch als koning der schepping om de natuur te beheerschen en een grond te bebouwen.

Dat werk had tevren niets bezwarends, niets afmattends. De arbeid was een natuurlijke bezigheid van 's menschen krachten, die zich onder het oog des Scheppers zoo schoon ontwikkelden als een bloem onder de stralen der lentezon. De arbeid was dus niet gelijk thans, vol moeizame inspanning. Geheel de Schepping zong een machtig lof- en danklied op den Schepper, en de arbeid des menschen mengde zich als een blij akkoord in die wonderbare harmonie.

Maar, helaas, t zou veranderen. De mensch verzeerde zich tegen Gods gebod, en stoorde door den wanklank der zonde de heerlijke harmonie der schepping. Van dat oogenblik af was ook t evenwicht en de orde in de Schepping verbroken en waren al de verhoudingen veranderd. God zeekt in den hosthof des paradijses den mensen op, en in woorden — waarvan de echo nooit verstomt — kondigt God hem met zijne straf, ook de eeuwige onveranderlijke levenswet mede : vervloekt zij de aarde om uw werk ; met arbeid, zult gij ervan eten al de dagen uws levens. Doornen en distels zal zij u voortbrengen. In het zweet uws aanschijns zult gij brood eten tot dat gij wederkeert tot de aarde waarvan gij genomen zijt.

Ziedaar het vonnis bij het begin der wereld over den mensen geveld. Evenals als de dood heerschen zal tot aan het einde der tijden, evenzoo zal ook tot aan het einde der tijden moeite, kommer, smart, het aandeel zijn van iederen mensch. Dat alles is de straf voor de zonde, en daarom zal dat alles op iederen mensch, van den koning af tot aan den armsten bedelaar wederkeeren. Arbeid, inspannende, moeitvolle arbeid is voortaan de levenswet des menschen.

Ja, zoo is het inderdaad. Of wat zegt ons anders de geschiedenis van het menschdom ? Moeten niet alle menschen werken ?

Nog voor de zon haar gouden stralenpracht ontplooit en zoo leven en vreugde in natuur doet ontwaken gaat de mensch aan den arbeid. De landman begeeft zich naar zijn akker, de koopman naar zijn kantoor, de arbeider naar zijne werkplaats. Met krachtige hand zwaait de smid den zwaren hamer op het aanbeeld neer. De timmerman hanteert behendig de schaaf om het ruwe hout te gladden. Van den morgen tot den avond arbeidt de een, geblakerd door de zón ; de ander door regen, sneeuw als doorweekt ; een derde 't gelaat met roesachtige stof bedekt, de oogen steeds gericht op de heblinkende vlammen, zoo streng en onverbiddelijk heerscht de wet van den arbeid. Wie eten wil, moet werken.

Ook de geest moet werken. Daar bij den zondeval de ziel veel schuldiger was dan 't lichaam heeft God haar tot zwaardere straf veroordeeld. De geest werd door de zonde vreeselijk aangetast, hij werd met blindheid geslagen : onwetendheid en dwaling werd zijn aandeel.

Wil de mensch de waarheid achterhalen, wil hij de ladder der wetenschap bestijgen, dan moet hij met noesten vlijt arbeiden.

Zoo menig arbeider of daglooner werpt nijdige blikken naar anderen en denkt : « Die hebben een gemakkelijk leven ; zij hoeven niet te werken ».

Maar bestaat er dan geen ander arbeid dan alleen den handenarbeid ? Weten zij dan niet dat de geestesarbeid ook een arbeid is, die de edelste lichaamskrachten en levenssappen verteert en dikwijls meer uitputtend is dan handenarbeid ?

De dwazen, als zij zelf eens uren gekluisterd zaten voor een lessenaar vol boeken en correspondentie, dan zouden ze hun bekomst weer spoedig hebben en hun vroegeren handenarbeid ver boven dat zoo gezegd gemakkelijk leven van geestenarbeid verkiezen.

Zoo moet dus iedereen op zijn wijze werken ; de arbeid is de wet des levens.

De eenvoudige arbeider die met zijn verveelde handen zijn gereedschappen hanteert, zoowel als de geleerde die diep in den nacht voor zijn studeerkamer zit : de koopman die vreemde landen bereist om nieuwe handelsbetrekkingen aan te knoopen, zoowel als de taalkundige die de halfvergane letters van eeuwenoude perkamenten zoekt te ontcijferen, de landman, die de zaden uitstrooit, de priester, die de menschen na gaat en onzoekt ; zij allen dragen het merkteeken van den arbeid op het voorhoofd. Want de arbeid is de wet des levens.

Een groot gevaar in de kazerne

Zoowals in andere landen trachtt het communistisme ook België aan te vallen, en zijne harmonikke, vreemde, zoosche kleurs zieden alle middelen die om uit stesel van moord, roof, misdaad en ellende in ons land te vestigen.

Hun doel kan maar bereikt worden door de vernietiging van het deel der bewoners dat door gezig, krachtdaadgeest, invloed en deugden de ziel der bevolking kan verheffen en den weerstand tegen de heksche plannen van Moscou stevig inrichten.

De maatmijsten hunner toekomende slachtoffers zijn reeds door die bloeddorstige gieren opgemaakt.

In België bestaan reeds vele communistische cellen of geheime afdeelingen : het is bekend dat in het Walenland, te Brussel, te Luik, te Antwerpen, een bedrijvigheid heerscht, die een zekeren bijval geniet bij het uitschot der bevolking : de laatste kiezingen hebben dit bewezen te Brussel, Gent, Luik en Charleroi, waar reeds een genoegzaam getal stellen behaald werden om een of meer communistische zetels te veroveren.

De programma werd eerst in de fabrieken gemaakt ; men werkt er in het geheim om te beletten dat de beheerders ze ontdekken en de slechte elementen wegzenden.

Hun verderfelijkste middel bestaat nochtans in de propaganda bij de officieele onderwijzers : er zijn er duizenden onder hen bij de communisten ingeschreven : — hun onderwijs is doordrongen van de beginsels der Moskovitsche leer, en hunne kweekelingen zullen het later zeer lastig maken aan het deftig deel der bevolking.

De communistische misdadigers gebruiken de sluwste middels om het volk te ontzenuwen en te bederven.

Hun plan, de bewerking der jonkheid beoogende, zoo hebben zij nu hunne propaganda in het leger begonnen : de jonge communisten kregen opdracht nieuwe medeleden aan te werven onder hunne makkers in de kazerne. Zij maken van alle voorwendsels gebruik om de geesten op te maken, om zich te doen aanzien als mannen, die gaarne dienst bewijzen : door besprekingen over de onvolmaaktheden van de inrichting der legerdiensten, door het eischen van verbeteringen, door het opwekken van misnoegdheid door valsche bemerkingen over politieke of economische toestanden, door briefwisselingen in communistische dagbladen, onderhouden zij eene gedutende beweging, die gevaarlijk wordt en moeilijkheden in de legerafdeelingen kan veroorzaken.

Op weinig tijds kan de toestand nog gevaarlijker worden dan deze door de aktivisten geschapen op het front, gedurende den oorlog.

Aan u, toekomende soldaten, de oogen te openen! Vermijdt niet alleen het gezelschap van zulke mannen, maar bekampt hun invloed en waarschuwt uwe makkers, die zich door die helsche verleiders laten begeesmen.

Het is uwe plicht zoo behendig na gelijk uwe oversten te verwittigen indien gij een nest van zulke communistische vogels ontdekt !

Het leven, het geluk uwer familie, de voorspoed van het land staan op het spel.

Welk is mijn recht ?

De scheiding van goederen.

Mijne huwelijkszaken gaan nog al slecht. Wij zijn zonder huwelijkscontract getrouwd. Daar mijne vrouw een kleen fortuinje bezit van roerenden aard (meubels, linos) begeer ik hare goederen ten minste, van eene mogelijke falie vrij te waren. Hoe moet ik hanteren ? Eene onderhandsche akte van scheiding geregistreerd zal waarschijnlijk voldoende zijn, zonder tusschenkomst van eenen notaris. Een spoedig antwoord als het U belieft.

***

Gij verkeert in groote dwaling. De scheiding van goederen tusschen man en vrouw is ofwel OVERKEEKONSTITUTIEL indien zij door een huwelijkscontract bedongen werd, ofwel GERECHTELIJK : indien zij door de Rechtbank uitgesproken werd. Eene scheiding door overeenkomst, na het huwelijk, is nietig. Alle vrijwillige scheiding gedurende 't huwelijk is volkomen van geene waarde, de goederen zouden steeds gemeen blijven. De Wet heeft willen verhinderen dat, door onderhandsche huwelijksovereenkomsten, de schuldeischers zouden benadeeld worden. En dat mag niet. Wat dient er dus gedaan ? Wel, gij doet slechte zaken zegt gij. Dat uwe vrouw de rechterlijke scheiding van goederen aanvrage. De wet zegt : de vrouw alleen kan de scheiding van goederen voor de Rechtbank vragen, wanneer haar huwelijksgoed in gevaar is, of wanneer de wanorde der zaken van haren man doet vreezen dat zijne eigene goederen niet toereikend zouden zijn om de rechten en hernemingen der vrouw te vervulken. Die scheiding is natuurlijk aan verschillende pleegvormen onderworpen. Uwe vrouw zal er eenen avoué mede belasten ; een verzoekschrift moet gericht worden naar den Heer Voorzitter der Rechtbank van eersten aanleg, extracten moeten ter griffie der rechtbank van eersten aanleg en van Koophandel in in de kamers der notarissen en avoués nedergelegd worden, aankondigingen in de dagbladen gedaan, enz. enz.

Na beoordeeling der Rechtbank wordt de scheiding desgevallend bij vonnis uitgesproken. Het vonnis moet openbaar gemaakt worden door aanplakking in de zaal der Rechtbank van eersten aanleg en rechtbank van Koophandel, om de derden te verwittigen dat de gemeenschap niet meer bestaat.

Onthoud dus goed dat de scheiding van goederen, indien zij door huwelijkscontract niet gevestigd werd, maar alleen in rechtkat vervolgd worden door de vrouw A) wanneer haar huwelijksgoed in gevaar is B) wanneer de wanorde der zaken van haren man om hare rechten en hernemingen doet vreezen.

ANDRE RODENBACH.
Advokaat, GENT.

BUITENLAND

ITALIE

In de Alpen-Loopgrachten. — DE BEVROREN SOLDAAT. — Een gedenkteeken te gelijk inlinkwekkend en afschuwelijk, is ontdekt hoog op den Zuidelijken rug van de « Cima Union » een punt dat tijdens den oorlog het toonel was van een hettigsten gevechtsstrijd tusschen Italianen en Oostenrijkers.

Alpinisten, die de afgelegen gedeelten van de vroegere grensloopgraven in het gebeurg te bezoeken, waren verbaasd op een zekere plek uit tegoor te zien van een Italiaansch soldaat met stalen helm in de aanvalspositie met de bajonet op het geweer. Gestemd door een rots uit ze flankeerde, stond de figuur met een voet op den boven der loopgraaf en de andere op de buitenkreie, alsof de man uits juist uit de loopgraaf voorwaarts zou stormen. De schedel was door een kogel doorsneed, maar uitgekaar had de ijzige bergkuit 't lijk merkwaardig goed bewaard, zoodat het voorkomen ervan was als dat van een levend iemand.

Waarschijnlijk heeft een kleine aardschuiving de gestalte al dien tijd aan de mikken van vroegere onderzoeks-expeditie ontrokken, en is zij door een tegengestreefde aanbewaging kort geleden weer komen vrij te staan, na elf volle jaren. De onverkende strijder zal thans plechtig ter aarde worden besteld.

FRANKRIJK.

De plannen van een nieuwen millionair. — De winner van het lot van [illegible] uitgekomen bij de laatste trekking van het Crédit Foncier is in Frankrijk [illegible] ner van Hesim M Hetim, geweest [illegible] land. De man, 72 jaar oud, is het leger verlaten te hebben, hield [illegible] gedurende eenige jaren een broodgewinnend bedrijf in met zijn vrouw op rust. Ondervraagd over wat hij thans zinnens is te doen, antwoordde de nieuwe, of beter gewezen millionair vermuts de Staat 300.000 frank van de som heeft gecischt. Ik zal niets van mijn levenswijze veranderen. Ten andere daar ben ik veel te oud voor. Indien ik gelukkig ben veel geld te hebben gewonnen, dan is het niet om mezelf dat ik er bij om ben. Maar ik heb een dochter die gehuwd is te Bethune en die twee lieve kindertjes, een jongen en een meisje heeft. Die ga ik nu natuurlijk zoovel mogelijk vertroeteden. En daarbij denk ik er aan dat ik niet van een « prinsenfamilie » ben ; ik heb eenige familieleden die ik ga kunnen helpen. Er zijn ook eenige goede werken te ondersteunen ; maar daar wil ik inlichtingen over inwinnen. Ik herhaal het, ondanks de onverwachte kans zal « vader Héron » altijd dezelfde blijven.

Een gewichtig proces op komst. — EEN WERKERSGEZIN GAAT EEN PROCES INSTANNEN TEGEN DE STAD GENEVE : HET GAAT OM EEN ERFENIS VAN 313 MILLIOEN. — In 1873 stierf de hertog Charles van Brunswick, en maakte bij legaat aan de stad Genève zijn overgroot fortuin over, toen reeds geschat op 313 millioen.

10 jaar te voren was die hertog krankzinnig verklaard geworden en in interdicte gesteld. Zijn testament was dus « in nul en geener waarde. De stad Genève aast dit en nam aanstonds schikkingen met den broeder van den afgestorvene, graaf Wilhelm van Brunswick en door een minnelijke schikking liet zij aan hem over de roerende en onroerende in Brunswick gelegen goederen.

Sinsdien vroeg een zekere graaf de Civry, zoon der gravin van Colmar en die bewaert de kleinzoon te zijn van den graaf Charles van Brunswick, herhaaldelijk nietigverklaring van het testament. Maar daar hij geen bewijzen nopens zijn burgerlijke stand kon aanvoeren noch open brieven tot staving zijner afstammung van de graven van Colmar, gelukte hij niet in zijn rechtsvordering.

Toen verscheen op 16 juli 1925 een kleen artikel in de Journal de Bouisix. Een werkersgezin dier stad bemerkte zich nu al meer dat het van prinselijken bloed was en koarn op de gedachte iets dier aard na te gaan.

Dank de mikke tusschenkomst [illegible] bloedige stamsbewoners die de talrijke opspringen op zich nahien werd de familieboom nog al spoedig opgemaakt.

Dit dokument nu dat zonder eenige mogelijke betwisting komen bewijzen dat het verwezenlijken van Rodbaux in rechtstreekse lijn afstamt van den graaf Orlion van Brunswick Lunebourg geboren den 24 Aug. 1495 en behoorende tot den oudsten tak van de familie van Brunswick.

Daarentegen zou de in 1873 overleden graaf Charles van Brunswick tot den jongsten tak behooren waarvan de stamvader Ernest van Brunswick was, geboren den 26 Juni 1597.

Bij het afsterven van den Graaf Charles in 1873 en bij dat van den graaf Willem in 1884 moest het erfdoel aan den oudsten tak overgaan, maar op dien datum was het niet gewiss [illegible] van de vertakking nog overlevenden waren. Men dacht dat die vertakking sond de jaren 1700 uitgestorven waren deze die na afstammingen daarvan bewerkt te zijn, wisten toen niets af van hun prinselijke afstamming.

Thans zouden zij er de bewijzen van geleverd hebben en sijnen zij op het punt de tabeschtige hertum van den familiegenoot hertog Charles van de stad Genève terug te eischen.

Zij hebben een uitstekend Pariger advokaat dan ook verzocht hun zaak te willen in handen nemen.

AMERIKA.

Amerikaansch — Gebeurde in een stadje van de Verenigde Staten.

Rond 1 uur in den morgen komt een persoon aanbellen ten huize van een gelaten heer. Deze komt onmiddellijk uit het bed, trekt een kleedingstuk aan, opent het venster en vraagt wat men van hem velangt.

— Hoeveel moet gij hebben om een zieke te komen bijstaan op zes mijlen van hier ?

— Drie dollars, t is mijn gewone prijs.

— Goed, wilt ge zoo zap mogelijk met mij meeyaan ?

— De geneesheer kleedt zich aan, haalt zijn auto uit de garage, brengt alles in orde en doet den onbekende nevens hem plaats nemen aan het stuur, om hem den weg te toonen. Na een dinken rit zegt de vreemdeling : « We zijn er ! » De auto stopt en de man reikt den geneesheer drie dollars toe.

— En de zieke ? vraagt de vertegenwoordiger van de wetenschap ?

— Oh ! er is geen zieke. Ik heb me tot u gewend, beste heer dokter, omdat al de autovoerders me vijf dollars vroegen om mij tot hier te brengen. Gij, stelt u tevreden met drie. Ik win er dus twee... zonder te spreken van de groote eer welke ik genoten heb in uw gezelschap te kunnen reizen.

HONGARIE.

Een menschelijk monster en monsterachtige menschen. — GEDUERENDE 19 JAAR GEKETEND IN EEN STAL TUSSCHEN PAARDEN EN KOEIEN ! — Eene ontzagelijke menigte verdrong zich dezer dagen voor de Oststatie te Budapest om de aankomst bij te wonen van den « aap-mensch » zeer ongelukaig menschelijk schepsel dat door een impressario gekocht was in het dorp Arsenj, op eenige kilometers van de Hongaarsche hoofdstad. De « aap-mensch » is 24 jaar oud, heeft gansch het lijf begroeid met haar en zijne buitensnate lange armen raken bijna den grond. Het voorhoofd is laag, de neus plat, de kaakbeenderen voorintspringend. Om zich te bewegen loopt hij op handen en voeten.

Vanaf zijn kinderjaren gaf Szant zoo het hij wiens ouders en broders en zusters volkomen normaal zijn bijk van dierlijke instinkten. Daar hij op 5 jaar nog niet kon spreken werd een geneesheer geraadpleegd, en deze verklaarde dat er geen hoop op verbetering bestond. Inderdaad, naarmate de tijd vorderde, getaarde Szant dieper in verval en zijne ouders overtuigd dat hij geen menschelijk wezen was, doch een dier, dreven hem in de stal tusschen paarden en koeien, waar zij hem vastketenden en waar hij gedurende negentien jaren zat verbleef !

Twee maanden geleden was Szant erin gelukt te vluchten. Wanneer hij op de Dorpplaats verscheen, haast in gansen met haar begroeid, de oogen met bazel doorloopen, namen de inwoners verschrikt de vlucht. Om hem te vangen moesten de gendarmen uitbooden werden, die alle moeite hadden om hem uit een boom te halen. In sienwelke hij gewend geklauteld was, en hem naar zijn verblijf terug te leiden.

Zijne ouders hebben hem aan Arsenjt aan een impressario ! Het was een heele zaak, hem aanbeden aan te trekken voor de reis naar Budapest. Vier mannen waren loodig om hem vast te houden. De reis in den [illegible] verlaap namelijk goed. Szant verslond er drie zakken brood en een hanven kilo spek.

DUITSCHLAND.

Een roover onschadelijk gemaakt. — Een afdeeling van de gendarmerie te Pirkallen [illegible] er in geslaagd een agitator, die al acht jaren lang wegens tal van misdaden en beroovingen gezocht werd, door zwarge schietpartij in een afgelegen huis onschadelijk te maken.

Herzberger, zoo heet de man, is een buitengewoon dikke kerel, die reeds in 1910, toen hij 22 jaar oud was, wegens moord op een gendarm tot 8 jaar gevangenis werd ver-

MENGELWERK van « DE POSTRIJDER ».

— 4 —

DE VELDSLAGEN

van

Rocour en Lawfeld

door JOSEPH LIBOT,
Ridder der Kroonorde.
in leven Kantonale Schoolopziener te Tongeren.

De Franschen ontnamen aan de verbondene legers negen en twintig kanons, negen vaandels en twee paar timbalen.

Het is te verwonderen dat zij niet meer voordeel trokken uit hunne overwinning dat zij, bij voorbeeld niet de stad Maestricht innamen, hetgeen hun voornemen was voor den slag. Dezelfde aanmerking past voor den veldslag van Rocour.

De verbondene Mogendheden trokken eerst de Maas over en kwamen dadelijk wederom terug op de plaats, die de overwinnaars verlieten, om den winter in Brabant te gaan doorbrengen. Dat legt min of meer den langen duur uit van de oorlogen in vroegere tijden, oorlogen van zeven, van dertig, van honderd jaren.

De grond der aarzeling moet hoofdzakelijk gezocht worden in de hoop, die Lodewijk XV koesterde een onmiddellijken vrede te maken na iederen veldtocht. Zijne eerste gedachte na de overwinning was de wapenen neer te leggen. Na den slag van Lawfeld, zond hij den generaal Ligonnier, zijnen krijgsgevangen, om te onderhandelen, hem zeggend :

— Ware het niet beter eens ernstig aan den vrede te denken, dan al die lieden te slachtofferen ?

Hij drukte de zelfde gevoelens uit in eenen brief aan de geestelijkheid van Frankrijk. Men leest er het volgende :

— Welke ook de gevolgen wezen van een zoo roemvollen dag, de aangenaamste vrucht voor mij ware de vijanden over te halen, om eenmaalk gehoor te geven aan de stem van rechtvaardigheid en vrede en zoo de gerustheid mijner onderdanen te verzekeren. t Is om van de Goddelijke Voorzienigheid die nieuwe weldaat af te smeeken, dat ik u dezen brief stuur, en om u te berichten dat mijn inzicht is een Te Deum te doen zingen.

De vrede werd nochtans eerst het volgend jaar geteekend, namelijk te Aken den 30 April 1748.

Lodewijk XV verbleef nog twee maanden en half in den omtrek van Tongeren, op het kasteel van den Ouden-Biezen tot het einde van Juli en daarna bij den Baron Haxhe de Bierset, op het kasteel van Hamal, tot de laatste dag van September. Daar was het dat hij de inneming vernam van Berg-op-Zoom, door den Generaal Lowendhal, op 19 September 1747. Het brevet van Maarschalk dat hij dezen Generaal stuurde is gedagteekend van het kasteel van Hamal.

Gedurende al dien tijd waren er zooveel officieren in Tongeren dat bijna ieder huis er ten minste eenen had. De eerste minister van den koning, de Graaf d'Argenson nam zijnen intrek in het Gasthuis zoodat de zusters voor haar gebruik, enkel de slaapkamer het koor en den pand boven behielden. Er bleef niet eene plaats om te koken. Wanneer de Minister dat bemerkte, deed hij voor de gansche kloostergemeente eten en drank leveren uit zijne eigen keuken.

De Zusters hadden geene andere plaats om te eten dan den pand tusschen koor en slaapzaal, waar zij dan gedurig verbleven. Het klooster was zoo vol ter oorzake van het gevolg van den grooten Minister, dat zijne dienaars op al de zolders sliepen. De Aalmoezenier moest ook zijne slaapkamer afstaan aan den Markies de Pomy d'Argenson en zijn verblijf nemen in zijne schrijfkamer met papieren, registers, enz waar hij overigens ziek lag met den buikloop. Deze ziekte heerschte in de stad en in den omtrek en nam vele menschen weg : volgens getuigenis van den Heer Plebaan, zijn er wel vijf à zes honderd van gestorven en op de dorpen in evenredigheid.

De groote Minister had zijne slaapkamer op het ziekenkamertje en in de kamer beneden van den Aalmoezennier gaf hij gehoor.

Dan verbleven er nog andere groote heeren in de vertrekken van het huis. De groote eetzaal was hunne keuken, waar dagelijks twee vuren brandden ; daarenboven hadden zij nog eene keuken doen oprichten in den boomgaard tegen de Groenstraat. Dagelijks werd er een schoone, groote os geslacht zes schapen en bijna zooveel kalvers, zonder het wild gedierte. Dat was niet alleen voor den eersten Minister, maar ook voor de heeren van zijn gevolg, geheimschrijvers, dienaars en daarenboven voor al de officieren van het Fransche leger. In het gasthuis alleen zaten er gewoonlijk tachtig, somwijlen honderd of honderd tien aan tafel. Dikwijls waren er afgezanten bij van Spanje, Portugal, Malta, Sicilie enz. Het duurde meestal van twee tot vier uren.

Onnoodig te zeggen dat alles op de kosten was van den koning van Frankrijk.

In het groot ziekenhuis hadden zij al de lidikanten doen uitwerpen ; het werd gewit en het diende voor eetzaal. Men kon er zestig à zeventig personen plaatsen ; de anderen namen plaats in de kleine eetzaal en in het kwartier der pelgrims.

Alle dagen rond half tien, reed de Minister in eene koets met zes paarden naar het kasteel van Hamal om den koning te spreken en om twee uren juist kwam hij terug. Dag en nacht stond er aan de poort van het gasthuis een wacht van veertig man, waarvan een aan de deur van den hof, een in den boomgaard, een voor de deur der sacristy, om te beletten dat mannen anders dan klooster zusters naar de slaapzaal zouden gaan.

De stallen en schuren van het klooster waren vol paarden en muilezels en zelfs in den boomgaard waren nog eenige tenten opgeslagen voor de dienaars die binnen geene plaats vonden.

De Veldmaarschalk van Saksen verbleef op het kasteel van Betho en zoo ook op de andere kasteelen en pachthoeven van den omtrek waren er Fransche oversten, waarvan dagelijks een aantal verhoor kwamen vragen van den eersten Minister.

Ondertusschen vond de koning het goed, terwijl hij te Hamal verbleef handwerkers van Brussel en andere plaatsen in Brabant in groote menigte te doen komen, om met de medehulp van nog eene menigte soldaten verschansingen te doen maken, gelijk men er maar zelden heeft gezien. Deze waren zoo hoog en zoo breed als de wallen der stad en de lijn begon aan het Broedersveldje, trok over den Maestrichterweg recht door de vijf bonders en den wijngaard van het gasthuis in de lengte ; van daar langs de kerk door Berg tot omtrent eene boogscheut ver van den Galgenberg waar eene ongeheurde wijkschans was gemaakt met veertien stukken kanons ; dan was de lijn getrokken wederom langs Berg op de linkerzijde van de kerk, zoo dat het geheele dorp versterkt was ; zij ging verder door weiden hoven en velden van Berg tot op het Zavelbonder en boven de drie bonders van het gasthuis, langs de Molenstraat door den Elderschen weg, aan het Hersche Gat, door de Haselare-Eikenstraat, door de Vier en twintig roeden, door de Vier bonders op den Heuisweg en zoo verder tot bij de Hasseltsche poort.

In 1749 werden de redoutes in den vorigen staat hersteld, waarvoor het gasthuis zoveel tot twaalf werklieden honderde gedurende zeven of acht maanden.

Daarentoven moesten ook de wallen hersteld worden rond de beemd en de weide aan den Elderschen weg boven St Antonius, die door de Franschen gansch afgeworpen waren, tot welk werk eene scheele maand lang vier of vijf honderd werkers werden gebezigd. Maar eene ander vertres kon op korte na niet zoo ganw hersteld worden, namelijk omtrent een duizendtal boomen die uitgekapt werden op die plaats, zoo fruitboomen, als populieren, wittoomen, eschen, ja zelfs hagen. Al de boomen die nog overbleven waren het niet vroeger in de beemden van Offelen, de eiken in het boschje van Ter Hij, de en verder de wittoomen en populieren, die Gregory de Hartzé zelfs had doen planten in groote hoeveelheid op een aantal grachten en die bijgevolg nog jong waren en met gemak konden uitgekapt worden dienden het Fransche leger tot brandhout.

De Heer van het kasteel van Rove, bij Mulken, wiens bosch en grond zeer wel beplant was, heeft dat jaar meer verloren dan zijn eigendom waard was.

Na het vertrek der Franschen was het Gasthuis anders zoo wel voorzien en ook andere lieden der streek verplicht hout te koopen aan de kanten van Hasselt, om te bakken.

De buitengewone verschansing werd op bevel van den koning gemaakt omdat zijn leger van omtrent de veertig duizend man verminderd was, die gezonden werden naar Berg-op-Zoom. Zoo was dan de stad goed verdedigd, in geval de keizerlijke ze kwamen aanranden. Daarom ook hadden de Franschen op den wal der stad tusschen de Moorepoort, de Maestrichterpoort en de Kuispoort twintig zware kanons doen plaatsen.

Een zeer groot getal gekwetste soldaten werden door de Paters Predikheeren begraven op een land van het Gasthuis aan de Moorepoort en in de zomer, toevens de Pestmisjes. Gregory de Hartzé zegt dat hij daar eene breede put kuu heeft zien maken die met doode lichamen gevuld werd.

De register van het stadhuis te Tongeren geeft de namen aan, hoeveel van officieren, hier gestorven van 2 Juli 1747 tot 25 October ten getalle van negen en twintig. Dan bestaat er nog eene andere lijst voortkomende van het oud Begijnhof, met vijf en dertig namen van officieren begraven op het kerkhof van het Begijnhof van 2 Juli tot 23 September 1747.

De belegering van Bergen-Zoom duurde twee maanden en de Franschen verloren er eenige duizenden manschappen. De blijde nieuwstijding der inneming werd dadelijk door een vuur gebracht naar den koning te Hamal, en naar zijnen eersten Minister, Graaf d'Argenson in het Gasthuis te Tongeren.

Eenige dagen later, vertrok de koning naar Parijs met zijn wachten en met zijnen eersten Minister. Het leger bleef nog eenige weken en zoodra de Minister het Gasthuis verlaten had kwam de Graaf de Noailles er zich vestigen met zijn gevolg. « soo dat, zegt de schrijver, wij nog het geluc hebben gehadt in alle misterien gelegeerd te zijn met die grootste Heeren van die geheele armee ».

Allengskens vertrok het leger gedeeltelijk naar Brabant en Vlaanderen, waar het zijne winterkwartieren had. Onmiddellijk kwamen de keizerlijken naar Tongeren en naar andere steden en dorpen van Luik ook om en hunne winterkwartieren te vestigen tot April 1748, wanneer de Franschen terug kwamen en ze verdreven.

Het was op 8e April dat het Fransche